

Problémy přechodu na ekologické zemědělství

V současnosti u nás hospodaří ekologickým způsobem hospodaření asi 176 zemědělských podniků na výměře přes 14 000 ha. Část těchto podniků již byla plně certifikována jako ekologické farmy, část jich na ukončení přechodného období doposud čeká. Všichni však museli projít nelehkým obdobím konverze a získali zde cenné zkušenosti. Tyto zkušenosti se ve své diplomové práci pokusil shrnout bývalý student naší univerzity, dnes již pracovník firmy Oseva, ing. Jaroslav Krupica. Vzhledem k tomu, že lze očekávat další zvýšení zájmu o ekologické zemědělství, ale i proto, že sami účastníci průzkumu projevují zájem o tyto výsledky, chtěl bych tímto způsobem všechny zájemce informovat.

Průzkum probíhal formou dotazníku v zimních a jarních měsících roku 1995. Tento dotazník byl rozeslán v podstatě všem známým ekologickým zemědělcům. Z nich část odpovídá sama poštou, část telefonicky a část při osobním rozhovoru, např. při valné hromadě sdružení Libera. Celkem, díky aktivitě Jaroslava Krupicy a ochotě našich zemědělců, bylo získáno neuvěřitelných 102 vyplněných dotazníků. Vznikl tak poměrně veliký výběrový soubor, jehož velikost (102 členů) dalo, vzhledem k velikosti základního souboru (bylo obesláno 187 podniků), možnost průkazného šetření problematiky přechodu.

Dotazník obsahoval celkem 44 hlavních otázek rozdělených do těchto částí:

1) Obecné údaje: Majitel firmy a jeho odborné vzdělání, velikost farmy a její zaměření, členství ve svazu.

2) Rostlinná produkce: výměra jednotlivých plodin, osevní postup, hnojení, regulace plevelů, největší problémy.

3) Chov zvířat: plemena a jejich užitkovost, typ chovu, ustájení, výživa zvířat.

4) Ekonomické a sociální aspekt: kontakt s ekozemědělci, vztahy k okolí, způsob prodeje, zpracování produkce.

5) Definování největšího problému.

Výsledky byly zpracovány odpovídajícími statistickými metodami. Zaměřili jsme se hlavně na dva okruhy otázek:

1) zjištění průměrného stavu jednotlivých parametrů, 2) ověření hypotéz (asociací) o vztahu jednotlivých parametrů (např. má člen svazu menší problémy, přináší vzdělání v ekologickém zemědělství větší rentabilitu produkce, atd.).

Šetření bylo vzhledem k množství údajů a mnohdy je-

Ing. Josef Škeřík, CSc.

Česká zemědělská univerzita v Praze

Katedra rostlinné výroby, oddělení ekologického zemědělství

jich neúplnosti komplikované, ale zjištěné údaje poskytují dostatečný přehled o stavu a problémech našeho ekologického zemědělství, proto zde uvádím výtah z jednotlivých výsledků. Tam, kde je možné, že průměr byl ovlivněn několika velkými farmami, je v závorce uváděn i medián (hodnota, pod kterou a nad kterou se nachází polovina souboru).

Výsledky:

1) Obecné údaje.

Majitel farmy a jeho odborné vzdělání:

- průměrný věk respondentů je 47,3 let,
- 90,2% má zemědělské vzdělání,
- 76,5% je vzděláno v ekologickém zemědělství.

Velikost farmy a její zaměření:

- průměrná výměra farmy je 114,2 ha (medián 28 ha),
- průměrné zastoupení orné půdy je 59,9 ha (medián 14,2 ha)
- 1% hospodaří v kukuřičném výrobním typu,
- 10,8% v řepařském výrobním typu,
- 70,6% v bramborářském výrobním typu,
- 17,6% v horském výrobním typu,
- na jedné farmě pracují v průměru dva členové rodiny, 1,19 sezónních zaměstnanců a 4,19 stálých zaměstnanců,
- na farmě je v průměru 41,9 dojnic (medián 14 ks),

- 28,6 jalovic (medián 6 ks),
- 21,2 telat (medián 8 ks),
- 8,6 býků na výkrm (medián 0),
- 19,4 prasat na výkrm (medián 0),
- 12,1 nosných slepic (medián 0),
- 2,6 koz (medián 0).

Členství ve svazu a informovanost:

- 100% je organizováno v ekologických svazech,
- 79,4% ve sdružení PRO-BIO Šumperk a Naturvita Třebíč,
- 20,6% ve svazu Libera Praha,
- 67,6% považuje členství ve svazu za přínos,
- přístup k aktuálním informacím má 99% ekozemědělců,
- z toho 99% je informováno z Bionovin,
- 80,2% z Agrospoje,
- 63,4% ze Zpravodaje (Informační bulletin EZ)
- 42,6% od poradců,
- 59,4% odjinud (většina samozřejmě z několika zdrojů zároveň).

2) Rostlinná produkce:

Osevní postup:

- 81% využívá meziplodiny,
- 92,7% z nich na zelené hnojení.

Regulace plevelů:

- 72,5% vlastní a používá prutové brány,
- 0% vlastní kartáčové plečky,
- 54,9% vlastní a používá síťové brány,
- 12,7% vlastní a používá jinou mechanizaci na plevel,
- 38,2% má výraznější problémy s pleveli.

Hnojení:

- 61,8% kompostuje,
- 21,8% nakupuje organická hnojiva,
- 38,2% používá doplňková hnojiva,
- 13,7% zná stav živin v půdě,
- 40,2% zná rozborů na těžké kovy v posledních 3 letech,
- 26,4% se domnívá, že má kvalitní hnojiště,
- 57,5% používá polní hnojiště.

Používaná ochrana:

- 28,5% zemědělců používá biologickou a jinou nechemickou ochranu,
- 18,6% má výraznější problémy s chorobami a škůdci.

3) Chov zvířat

Typ chovu a ustájení:

- 60% používá volné ustájení u skotu,
- 100% používá volné ustájení v chovu nosnic a koz,
- 72% podestýlá skot, 74,2% prasata, 94,4% drůbež a 83,3% kozy.

Výživa zvířat:

- 23,1% krmí racionálně,
- 21,8% silážuje,
- 58,6% senážuje,
- 26,4% přikupuje krmiva.

4) Ekonomické a sociální aspekty

Vztahy k okolí:

- 78,4% cítí nedůvěru ze strany konvenčních zemědělců,
- 9,9% cítí nedůvěru ze strany potenciálních zákazníků,
- 35,3% cítí nedůvěru ze strany státních orgánů,
- 18,6% cítí nedůvěru ze strany sousedů,
- 9,9% cítí nedůvěru od příslušníků rodiny,
- 4,9% cítí nedůvěru od ostatních lidí.

Kontakt s ekozemědělci:

- 44,1% udržuje stálý kontakt s ostatními ekologickými zemědělci,
- pro 54,4% je nezbytná spolupráce se sousedy.

Způsob prodeje:

- 53,9% prodává ze dvora,
- 2,9% má vlastní prodejnu.

Zpracování produkce:

- 18,6% zpracovává své produkty.

Rentabilita produkce:

- 47,1% respondentů je rentabilních,
- 15,7% se domnívá, že ekozemědělství je výhodnější z ekonomického hlediska,
- 74,5% ekozemědělců má úvěr,
- 40,8% má problémy jej splácet,

Problémy přechodu na ekologické zemědělství

➔ Pokračování ze str. 6

- 39,4% má ještě jiný zdroj příjmů,
- 53,9% provádí zemědělské služby,
- 99% je seznámeno s dotačními tituly

5) Definování největšího problému

Hlavním problémem ekozemědělství jsou podle nejčastějších odpovědí našich farmářů tyto:

- pro 18,1% problémy s odbytem,
- pro 14,3% problémy splácet úvěr,
- pro 25,8% ekonomické problémy obecně,
- pro 3,3% vysoké náklady na stroje, opravy, osiva,
- pro 1,2% technologické problémy,
- pro 7,3% absence trhu s biopotravinami,
- pro 5,1% nízké realizační ceny biopotravin
- pro 20,0% špatná státní zemědělská politika,
- pro 2,7% malá podpora ekologického zemědělství,
- pro 3,2% jiné.

Při potvrzování jednotlivých hypotéz se jako statistiky významné projeví tyto asociace:

1) zemědělci bez teoretické přípravy ekologického zemědělství mají výraznější problémy s chorobami a škůdci,

2) zemědělci, kteří pracují s úvěrem, jsou méně rentabilní a více skeptičtí k budoucí rentabilitě podniku,

4) zemědělci se zemědělským vzděláním a teoretickou přípravou v ekologickém zemědělství jsou více rentabilní,

5) zemědělci, kteří poskytují služby jsou více rentabilní.

Jaké obecné závěry můžeme z tohoto průzkumu učinit?

1. Naši ekozemědělci jsou organizováni ve svazech a většinou členství ve svazu považují za přínos.

2. Naši ekozemědělci jsou poměrně dobře informováni, hlavně díky Bionovinám. Také jednotlivé svazy se v poslední době naučily je více využívat při předávání svazových zpráv.

3. Ekozemědělci většinou hospodaří v horších agroekologických podmínkách.

4. Část ekozemědělců má neúnosné problémy s plevely, chorobami a škůdci. Jsou to většinou ti, kteří nemají zemědělské vzdělání teoretickou přípravou v ekologickém zemědělství. Svazy by zřejmě měly zajistit zvláštní školení zemědělců, nebo alespoň poradců na toto téma.

5. Zemědělci málo využívají výsledků AZP (agrochemické zkoušky půdy).

6. Ve výživě hospodářských zvířat nutno více zohledňovat potřeby příslušného plemene a dosahovanou užitkovost.

7. V chovu hospodářských zvířat se na většině farem používá pro zvířata vhodnější systém volného ustájení.

8. Většina ekozemědělců cítí různé formy nedůvěry ze strany konvenčních zemědělců, značná část i ze strany státních orgánů.

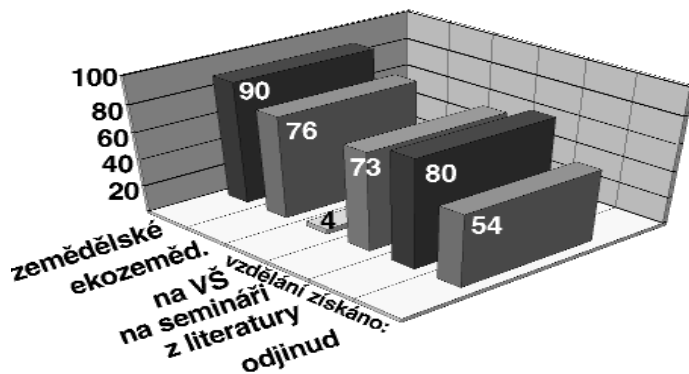
9. Ekologičtí zemědělci jsou vzhledem k malému trhu s biopotravinami donuceni k prodeji ze dvora a ke zpracování svých produktů.

10. Jen necelá polovina ekozemědělců je na hranici rentability a velká část z nich má problém splácet úvěry. Tento stav se může velice negativně odrazit na dalším rozvoji ekologického zemědělství u nás.

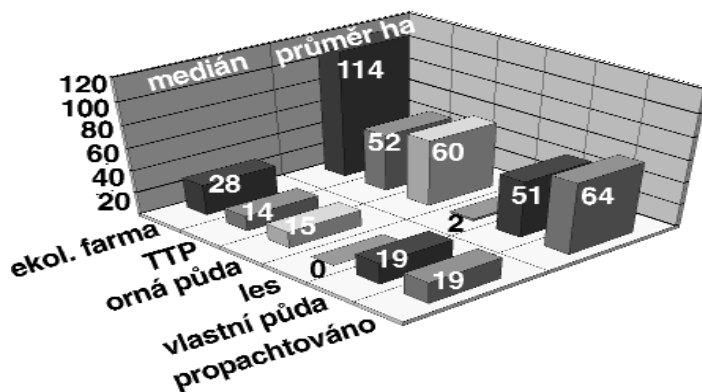
11. Ekologičtí zemědělci považují státní zemědělskou politiku ve vztahu k ekologickému zemědělství za nedostatečnou, vzhledem k mimoprodukčním funkcím ekologického zemědělství, které ve srovnání se zemědělskou politikou EU, nejsou dostatečně uznány a ani oceněny.

Podobný výzkum bychom chtěli provádět v zimních měsících roku 1997. Domníváme se, že bude účelné zjistit, jak se problematika ekologického zemědělství vyvíjí. Chci proto poděkovat všem, kteří obětovali svůj čas a své soukromí při vyplňování dotazníků a zároveň požádat všechny ekologické zemědělce, aby byli dále ochotni s námi spolupracovat.

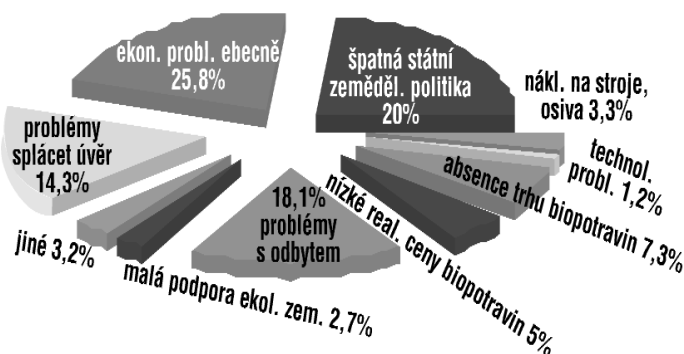
Vzdělání ekologických farmářů

Výměra ekologické farmy

Co považují ekozemědělci za nejdůležitější problém

Zastoupení ekofarem ve výrobních typech

